

LA PERCEPCIÓ DE LA SEGURETAT A L'ESPAI PÚBLIC, AMB PERSPECTIVA DE GÈNERE

Alba Garcia

Introducció

En aquest capítol es pretén mostrar alguns elements d'aproximació a la inseguretat que genera la violència masclista en la meitat de la població de Catalunya, conèixer una mica més la seva percepció i la seva vivència en relació a l'espai públic des de la vessant de la seguretat.

Es mostren algunes de les eines que des de la seguretat es fan servir per copsar el nivell d'(in)seguretat de la població. També s'explica la necessitat de revisar-les pel que fa al gènere i fins i tot la necessitat que cada vegada es fa més evident de crear-ne de noves per poder conèixer de manera eficaç el que realment suposa viure en situacions de violència masclista.

És un avenç incorporar la variable sexe en l'anàlisi de les fonts i en els sistemes d'indicadors de seguretat, però el que cal és anar més enllà i fer l'anàlisi de la realitat amb l'impacte de gènere per poder interpretar, poder copsar realment, tot el que envolta la vivència, la victimització i la sensació d'(in)seguretat, partint de la base que la seguretat és un dret humà bàsic, un valor, i és una de les qüestions prioritàries per a la ciutadania, els poders públics i els mitjans de comunicació.

Amb tot, tenir aquesta part del coneixement facilita l'acció dels poders públics davant un fenomen que afecta una de cada quatre dones a Catalunya i que malgrat tots els avenços (polítiques públiques, legislació, etc) implica la necessitat de portar a terme actuacions fermes des de tots els àmbits –també des de la Seguretat pública–, adients, eficaces i ajustades a les necessitats reals de les dones davant la violència masclista.

La violència masclista i la seguretat pública: una qüestió de dret

La violència masclista¹, aquella que pateixen les dones només pel fet de ser dones, és l'expressió més greu de la discriminació per raó de sexe

¹ "La Llei (Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista) utilitza l'expressió *violència masclista* perquè el masclisme és el concepte que de forma més general defineix les conductes de domini, control i abús de poder dels homes sobre les dones i que, alhora, ha imposat un model de masculinitat que encara és valorat per part de la societat com a superior. La violència contra les dones és l'expressió més greu i devastadora d'aquesta cultura, que no només destrueix vides, sinó que impedeix el desenvolupament dels drets, la igualtat d'oportunitats i les llibertats de les dones" (Preàmbul)

en la qual es basen les relacions socials en la majoria de les nostres societats patriarcals, i alhora esdevé una greu vulneració dels drets humans de les dones.

La violència masclista es dona a partir de diferents tipus d'abusos, com són els maltractaments físics, psicològics, sexuals i econòmics, i tenen lloc en diferents àmbits: el familiar, el de la parella, el laboral i el social o comunitari.

La seguretat també esdevé un dret humà bàsic que en el cas de les dones és reconegut i garantit tant en la Constitució espanyola com en l'Estatut d'Autonomia de Catalunya:“(…) totes les dones tenen dret al lliure desenvolupament de llur personalitat i capacitat personal, i a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, maltractaments i de tota mena de discriminació” (Article 19 del Títol I).

Un concepte de seguretat posant al centre els éssers humans, les seves necessitats i els seus drets ha d'incloure el compromís per la defensa dels Drets Humans bàsics de les dones entre els quals es troben el de la Igualtat, la llibertat, la ciutadania o la seguretat. A Catalunya el foment de la convivència i la cohesió social ha de provenir d'iniciatives i polítiques transversals modernes que, des del respecte als valors de la democràcia i la llibertat, garanteixin la seguretat de les persones i llurs béns.

Catalunya aspira a dotar-se plenament d'un model que transcendeixi la concepció tradicional de la seguretat i l'ordre públic, a favor d'una orientació que es fonamenti en la prevenció, la participació i la implicació dels diferents serveis públics, i també de la societat civil.

(Llei 4/2003 de 7 d'abril, d'ordenació del sistema de seguretat pública de Catalunya)

Si la violència masclista és una greu vulneració dels drets humans bàsics de les dones i la definició actual de “seguretat pública” és aquella que la presenta com a les actuacions dels poders públics adreçades a la protecció de les persones i béns davant possibles agressions d'origen humà o natural i que comprèn les mesures de prevenció i protecció

eficaces en l'assegurament dels drets i llibertats dels ciutadans i de les ciutadanes, garantir la seguretat davant la violència masclista esdevé una prioritat per les polítiques públiques de seguretat en un Estat de dret.

Article 30. Contingut del dret a la protecció efectiva

1. Les dones que es troben en risc o en situació de violència masclista tenen dret a rebre de forma immediata de les administracions públiques de Catalunya una protecció integral, real i efectiva.
2. Les garanties de protecció s'han d'assegurar tant per mitjans tecnològics com per serveis policials, i també per qualsevol altre mitjà que asseguri la protecció de les dones.
3. Els objectius dels dispositius de protecció destinats a les dones en risc o en situació de violència masclista són:
 - a) Facilitar la localització i la comunicació permanent
 - b) Proporcionar una atenció immediata a distància
 - c) Facilitar la protecció immediata i adequada davant de situacions d'emergència

Article 31. Forces i cossos de seguretat

1. La Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra ha de vigilar i controlar el compliment exacte de les mesures acordades pels òrgans judicials. En el marc de cooperació establert amb les forces i cossos de seguretat, les policies locals de Catalunya han de col·laborar per assegurar el compliment de les mesures acordades pels òrgans judicials
2. Les administracions públiques de Catalunya han de garantir que els cossos de policia autonòmica i local prestin l'atenció específica en protecció a les dones que pateixen alguna de les formes de violència que aquesta llei recull.
3. Les administracions públiques de Catalunya han de garantir que els cossos policials disposin de l'adequada formació bàsica en matèria de violència masclista i de la formació i la capacitat específiques i

permanents en matèria de prevenció, assistència i protecció de les dones que pateixen violències.

(CAPITOL 1. Dret a la protecció efectiva. TÍTOL III. Dels drets de les dones en situacions de violència masclista a la prevenció. L'atenció, l'assistència, la protecció, la recuperació i la reparació integral. Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista)

No existeix una seguretat neutra i universal. Les experiències vitals, la subjectivitat, la socialització i els factors com l'edat, l'educació rebuda o el mateix entorn fan que la vivència de la seguretat, la percepció del què és perillós, del què és segur, l'experiència de la por o la sensació d'inseguretat siguin substancialment diferents per a homes i per a dones.

Fins i tot la concepció de l'espai en funció del gènere comporta noves definicions i interpretacions sobre els espais privats i públics, sobre com es viuen i com es perceben en termes de seguretat, sobre el que s'entén com a espai segur i espai insegur quan parlem de violència masclista i seguretat.

Fer visibles aspectes com el de la percepció de la seguretat, de la inseguretat, la vivència de la por o del perill a partir de les variables de sexe i de gènere ens permet obtenir una perspectiva més ajustada a la realitat i a les veritables condicions de vida, tant de les dones com dels homes de totes les edats.

Espai públic, gènere i violència masclista

L'espai públic, doncs, és i ha estat històricament el reflex de la societat a la que "pertany", de la seva composició, esdevé el producte de la construcció social i és el lloc on es manifesten i potencien les relacions socials: les igualitàries, les equitatives, i també les de subordinació entre les que es troben les de gènere (Falú, 2009, 15-37).

Avui dia les nostres ciutats i viles les componen espais públics i privats concebuts des d'una perspectiva androcèntrica. L'espai pensat

des d'una hipotètica neutralitat a partir del model masculí no només obvia les necessitats, els desitjos i els drets de la meitat de la població, sinó que reproduïx els grans dèficits d'igualtat, d'equitat, i de subjectivitat que encara hi ha en totes les societats i la nostra no n'està exempta, i també malauradament és un espai, encara avui, que amaga o invisibilitza tot allò que viuen i senten les dones.

Reproduir les lògiques i dictats del patriarcat suposa per a les dones viure l'espai públic com aliè, hostil, amb por, amb inseguretat i amb límits de tot tipus, i alhora pensar que tot allò que és fruit de la discriminació i la desigualtat per raó de sexe i de gènere com és la violència masclista no troba la resposta adequada i efectiva.

La por, la vivència del perill, el sentiment d'inseguretat de les dones resultat dels processos de socialització genera el desenvolupament de mesures d'autoprotecció i d'autolimitació: limitació pel que fa a una mobilitat lliure en trajectes, itineraris i horaris nocturns o diürns, una clara estereotipació i divisió sexual en l'ús dels espais, etc. (Soler, S.-Vilanova, A., 2008: 29-34). en definitiva una limitació en el gaudi i l'exercici dels drets que tant la Constitució com l'Estatut ens garanteixen.

Com diu Ana Falú,

“el temor de las mujeres a transitar libremente por la ciudad produce una suerte de ‘extrañamiento’ respecto del espacio en que circulan, al uso y disfrute del mismo. En tales circunstancias, algunas mujeres desarrollan estrategias individuales o colectivas que les permiten superar obstáculos para usar las ciudades y participar de la vida social, laboral o política. En otros casos, simplemente se produce un proceso de retraimiento del espacio público, el cual se vive como amenazante, llegando incluso hasta el abandono del mismo, con el consiguiente empobrecimiento personal y social./ Estos miedos, que refieren a las construcciones históricas y culturales del ‘ser mujer’, contribuyen a debilitar la autoestima femenina y ahondan los sentimientos de inseguridad, a la vez que operan en una suerte de fortalecimiento de las dependencias y debilitamiento de las ciudadanías, al retransmitirse en el entorno familiar, barrial, social” (Falú, A., 2009: 15-37)

Les nostres ciutats i els seus espais encara avui responen a una visió del món i de la vida parcials, no garanteixen aquests drets bàsics de ciutadania, d'igualtat i de seguretat per a gran part de la població i especialment per les dones. Quan es fa evident que hi ha dones i que els passen coses només pel fet de ser dones, la societat les contempla majoritàriament com a objectes de les actuacions, de les polítiques, i no com a subjectes actius de la presa de decisions:

“Gran parte de las conductas de evitamiento se originan en la forma de socialización temprana respecto del espacio público, donde éste se muestra como peligroso para las niñas y mujeres, no siendo “permitido” del mismo modo que para los varones. Estas pautas y limitaciones obligan a las mujeres a ejercer un continuo control y autocontrol sobre sí y sus acciones cuando transitan o permanecen en el espacio público (elegir su vestimenta, adecuar su forma de caminar y actitudes corporales, seleccionar lugares por donde transitar, ocultar algunas partes de sus cuerpos), y en algunos casos llegan a abandonar trabajos (perdiendo ingresos y autonomías económicas), estudios (perdiendo capital educativo que les permita tener otro horizonte de vida), o dejan de participar en actividades recreativas, políticas, etc., impactando negativamente en el desarrollo de sus vidas y restringiendo su ciudadanía” (Rodigou, 2010)

La percepció de la violència masclista a l'espai públic

Què i com mesurem la percepció i la por també és una qüestió de gènere

Per a mesurar els nivells d'(in)seguretat en les darreres dècades s'ha anat comptant amb eines i metodologies que al llarg del segle XX –i en el que portem de s XXI– han estat importants per a gestionar la seguretat pública. La informació generalment prové de les fonts policials i judicials (seguretat objectiva) i en els darrers anys s'ha anat complementant amb altres fonts d'informació provinents dels estudis de percepció, com les enquestes de victimització que intenten recollir una informació més integral donada la gran subjectivitat que comporta el sentiment d'(in)seguretat. Per fer front a aquest aspecte les enquestes de victimització recullen el record

espontani (Gondra, B.J., 2010: 39-62) i la prevalença tant de la victimització com de la vandalització.

Tant s'utilitzen avui dia els indicadors objectius provinents de les dades (bàsicament policials i judicials) com els indicadors subjectius. S'hauria, però, d'ampliar aquest debat perquè mesurar la (in)seguretat ha de tenir en compte altres indicadors més complexos per poder fer visible la majoria de la inseguretat viscuda o sentida per les dones.

Ja eines com la Macroencuesta² estimen que per a l'àmbit de la violència masclista de parella les dades registrades representen el 20% del que realment està passant .

Si observem algunes tipologies de l'àmbit sociocomunitari i ens fixem en tots aquells fets que es denuncien, per exemple, com a delictes contra la llibertat sexual potser la bossa negra és del 90%, i si enfoquem cap al fenomen del matrimoni forçat podria arribar a ser del 99%

Des de ciències com la Criminologia, per exemple, que esdevenen tant importants per al disseny de polítiques públiques de seguretat, el gènere contribueix al millor reconeixement i coneixement de tots aquells fenòmens que afecten la seguretat de les dones, entre els quals el de la violència contra les dones.

La categoria gènere no es troba incorporada de manera ordinària i habitual en els estudis i anàlisi de la seguretat, circumstància que abona la invisibilitat, la parcialitat o la dissolució o confusió de la violència masclista com una violència urbana més. L'estudi d'impacte de gènere ens mostra que fins i tot en la violència urbana i/o delictiva, quan s'exerceix contra les dones te una condició masclista, d'abús de poder per raó de gènere, que es manifesta de manera peculiar generalment en forma de violència sexual (Laub, C., 2007: 67-81)

² A l'Estat espanyol i fruit de les Polítiques Públiques de Gènere (Bustelo, 2004) ha hagut escassos exemples per acostar-nos aquest objectiu. Alguns són d'ONGs i en l'àmbit públic potser el més rellevant ha estat la *Macroencuesta sobre la violencia contra las mujeres* (III edició, 2006) que per primera vegada ens va donar informació sobre la gran victimització registrada de la violència en l'àmbit de la parella: sumats el maltractament reconegut i el maltractament tècnic, la bossa negra en l'àmbit de la parella ja es detectava al voltant del 80%.

En l'anàlisi de la percepció de la (in)seguretat en l'espai públic costa trobar com visibilitzar la inseguretat quotidiana que afecta les dones. Des d'una lògica androcèntrica³, els fets que criden l'atenció des del punt de vista de l'anàlisi de la inseguretat ciutadana són els que fan referència a grans violències: violacions, homicidis⁴, etc.

En canvi, totes aquelles situacions de violència quotidiana (Rodigou, 2010), com les conductes que són agressives per a les dones, generalment de caire sexual, que en la majoria de les ocasions ni es consideren delictes o fins i tot no ho són segons el Codi Penal, no se solen tenir en compte. En clau de seguretat analitzar-les ens aportaria informació de tot un seguit de situacions i fets que generen nivells d'inseguretat molt

³ La Dra. Victòria Sau defineix l'androcentrisme en el diccionari com *"El hombre como medida de todas las cosas. Enfoque de un estudio, análisis o investigación desde la perspectiva masculina únicamente, y utilización posterior de los resultados como válidos para la generalidad de los individuos, hombres y mujeres. Este enfoque unilateral se ha llevado a cabo sistemáticamente por los científicos, lo cual ha deformado ramas de la ciencia tan importantes como la Historia, Etnología, Antropología, Medicina, Psicología y otras."* (Sau, 2000). També Amparo Moreno comenta que *"Andro-centrismo hace referencia a la adopción de un punto de vista central, que se afirma hegemónicamente relegando a los márgenes de lo no-significativo o insignificante, de lo negado, cuanto considera impertinente para valorar como superior la perspectiva obtenida; este punto de vista, que resulta así valorado positivamente, sería propio no ya del hombre en general, de todos y cualquier ser humano de sexo masculino, sino de aquellos hombres que se sitúan en el centro hegemónico de la vida social, se autodefinen a sí mismos como superiores y, para perpetuar su hegemonía, se imponen sobre otras y otros mujeres y hombres mediante la coerción y la persuasión/disuasión. El hombre hecho de que nos habla la palabra griega ANER,-DROS se refiere no a cualquier hombre de cualquier condición o edad, sino a aquellos que han asimilado los valores propios de la virilidad y que imponen su hegemonía"* (Moreno, 1986)

⁴ Des d'una lògica androcèntrica fins i tot els estudis sobre seguretat més recents fan una jerarquizació en funció de les fonts policials dels fets que esdevenen prioritaris. A l'Informe de Seguretat (2010) elaborat pel Govern de la Generalitat s'analitzen 10 tipologies de fets penals, 7 corresponen a fets penals contra el patrimoni, i 3 corresponen a fets penals contra les persones. Les 10 tipologies tractades, representen el 82,43% del total de fets registrats per la PG-ME i les FCSE i, d'aquestes, 7 corresponen a fets penals contra el patrimoni, mentre les altres 3 corresponen a fets penals contra les persones. En primer lloc, es situen les faltes de furt, amb el 28,88% del total de fets coneguts; en segon lloc, hi ha els delictes de furt, amb un 10,78%; en tercer lloc, els robatoris amb força a interior de vehicle amb un 10,46% i, molt a prop, els robatoris amb força, que representen el 10,15% del total. El primer fet penal contra les persones quantitativament apareix en la vuitena posició de la llista i correspon a les faltes de lesions, les quals representen un 2,65% del total. Tot seguit es situen les faltes d'amenaçes amb l'1,80% i, en darrer lloc, els maltractaments en l'àmbit de la llar, amb l'1,58%. (Informe de Seguretat de Catalunya, 2010).

alts per a moltes dones amb una gran afectació subjectiva (en una escala de 0-10 entre 7 i 10)⁵ i per tant podrien esdevenir motiu d'actuació.

En general els indicadors de risc d'inseguretat ciutadana com són les denúncies, el nivell de satisfacció, l'índex d'incidència, el de prevalença⁶, el nombre de casos resolts, etc. (Torrente, D, 2008: 3-16), en els actuals estudis recullen de manera superficial algunes variables de sexe però difícilment a partir d'aquí es fan interpretacions i anàlisis de la realitat en clau de gènere.

La informació sobre el sentiment de por i totes aquelles vivències o temors respecte fets reals o potencials de violència com poden ser els fets relacionats amb conflictes de convivència ciutadana, faltes lleus, vandalisme en clau de gènere, també esdevenen indicadors òptims per mesurar el nivell d'(in)seguretat de les dones.

Les fonts policials, per exemple, es construeixen a partir de les dades recollides en els atestats. Gairebé tots els procediments normalitzats de treball indiquen la informació que s'ha d'incloure en un atestat i bàsicament és una informació relativa a fets delictius o que ho poden ser. Tota aquella informació que és complementària o que fa referència a fets que no són delictes es registra al marge. Fets que solen deixar-se fora de les explotacions ordinàries d'informació i que per tant no s'analitzen a no ser que es facin demandes extraordinàries d'explotació.

Els sistemes d'informació policials a Catalunya aboquen molta informació però és una explotació de la informació basada en aquest model androcèntric de la seguretat, i per tant prevalen els fets penals als no penals, els fets contra el patrimoni davant els fets contra les persones, etc. No vull dir que tinguin més importància uns que els altres però el que succeeix és que al fer les valoracions sobre la inseguretat ciutadana pesen

⁵ En l'Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya (ESPC, Informe de Síntesi, Edició 2010), l'afectació subjectiva de les persones victimitzades es mesura mitjançant indicadors, en una escala de 0 (gens) a 10 (moltíssim), p. 13.

⁶ L'indicador d'impacte mesura el rastre dels fets sobre el record de les víctimes. La prevalença inclou fets que les mateixes víctimes no consideren delictius i ho són perquè estan tipificats al Codi Penal.

més les fonts quantitatives tradicionals que expliquen només una part de la inseguretat ciutadana.

La incorporació d'alguns ítems com el sexe i l'edat en el Sistema d'Informació Policial facilitarien una informació més completa i permetrien analitzar-la en clau de gènere i seguretat.

Tot i així amb els instruments fins ara coneguts es pot copsar, per una banda, l'ordre d'importància dels indicadors de seguretat quan s'analitza un dels fenòmens més importants per les agendes públiques de les darreres dècades. Per una altra banda, alguns dels avenços existents han demostrat que hi ha un percentatge molt alt de fets no reconeguts com a delictius o com a fets violents i per tant encara hi ha moltes dificultats per copsar el volum de violència que realment existeix i que fa que tantes dones es trobin en situació de veritable inseguretat.

Com bé diu Elizabeth A. Stanko cal incorporar el gènere en les anàlisis de les dades i fonts policials perquè la por a la delinqüència és diferent per homes i per dones i la capacitat de percebre tot tipus de perills també, i perquè “fer servir les experiències de perill i inseguretat de les dones és només un dels passos que cal fer per aclarir les complexitats de la seguretat, fins i tot avui dia” (Stanko, 2009: 58)

La por i la percepció de la violència en l'espai públic a Catalunya. L'impacte de gènere en la victimització

L'impacte de gènere en la victimització objectiva

Com afirma novament Elizabeth A. Stanko,

“les dones tenen un índex de percepció de la inseguretat tres vegades superior al dels homes, tot i que el risc registrat de patir actes violents contra la persona, especialment pel que fa a les agressions, és inferior al dels homes. A més, no hi ha una correlació entre el risc de victimització fet públic per actes delictius violents i la por que tenen de ser víctimes d'aquests actes. Els homes joves, que són els que diuen que se senten més segurs, també són els qui tenen una proporció més alta de victimització per actes violents contra la persona” (Stanko, 2009: 48).

La violència urbana és masculina a la majoria de les ciutats del món i es podria dir que a Catalunya també els homes són, en termes generals, més victimitzats que les dones, amb una taxa per 1.000 habitants de 29,18 i de 23,21, respectivament, i augmenta anualment de manera superior en els homes: 3,21 punts pels homes davant de l'1,67 per les dones (Informe de Seguretat, 2010).

Aquest increment de la victimització d'homes es nota més en els delictes que en les faltes penals (2,12 i d'1,09 punts, respectivament). Però, la taxa de victimització de les dones és semblant per a faltes penals i delictes (0,78 i 0,89 punts, respectivament).

Catalunya	Victimes de faltes penals	2007		2008		2009		Variació de taxes 08-09
		Dones	Taxa	Dones	Taxa	Dones	Taxa	Dones
		Faltes penals	64.867	9,00	71.276	9,68	78.984	10,57
Faltes contra les persones	15.852	2,20	17.291	2,35	17.987	2,41	0,06	
Faltes contra el patrimoni	48.833	6,77	53.753	7,30	60.712	8,12	0,82	
Resta de faltes	182	0,03	232	0,03	285	0,04	0,01	

Catalunya	Victimes de faltes penals	2007		2008		2009		Variació de taxes 08-09
		Homes	Taxa	Homes	Taxa	Homes	Taxa	Homes
		Faltes penals	72.479	10,05	83.886	11,39	93.323	12,48
Faltes contra les persones	21.831	3,03	25.038	3,40	24.889	3,33	-0,07	
Faltes contra el patrimoni	50.383	6,99	58.515	7,95	68.048	9,10	1,16	
Resta de faltes	265	0,04	333	0,05	386	0,05	0,01	

Quant a víctimes de faltes penals en general, els homes ho són en major mesura: homes 3,33 i dones 2,41. Ara bé, en els fets contra les persones les dones són més victimitzades, especialment en els àmbits catalogats com a violència a l'àmbit familiar i com a fets contra la llibertat sexual.

Aquesta relació és inversament proporcional a la sensació d'inseguretat de les dones. A la majoria de països el delicte amb més victimització és el

furt, seguit del robatori amb violència sense una sobrerepresentació de gènere, però en canvi les dones en tots els països presenten uns valors d'inseguretat molt més grans que els homes (Dammert, L., 2007: 89-107).

De la taxa de víctimes de delictes contra les persones a Catalunya, que és de 4,32 víctimes per 1.000 habitants. trobem que la proporció de dones és molt superior, gairebé el doble de la dels homes: 2,74 i 1,59, respectivament.

Si la por és fruit de la victimització de fets delictius, hi ha una clara diferència per sexes. Els homes tenen una victimització més alta en delictes contra el patrimoni i les dones en delictes contra les persones.

La principal tipologia delictiva contra les persones és la que es dona en l'anomenat "àmbit familiar", que en un 1,59 per 1000 habitants són dones i en un 0,35 homes. (Informe de Seguretat, 2010)

En l'autoria del fet delictiu

On podem observar diferències de sexe també és en el grup de dades sobre detencions segons el tipus de delicte i així treure conclusions sobre el comportament delictiu diferent per homes i per dones.

El 2008, per cada 7 homes detinguts per delictes i faltes penals hi havia una dona, per delictes en l'àmbit familiar per cada 4.204 homes hi trobàvem 265 dones, així com per cada 884 homes detinguts per delictes contra la llibertat sexual hi havia 16 dones detingudes (elaboració pròpia a partir de dades policials).

Aquesta diferència del comportament delictiu ens dona nous i diferents elements de reflexió i observació per a les polítiques públiques, fins i tot per a les de l'àmbit de la justícia penal. L'observació d'un indicador d'impacte de sexe ens aporta elements gens menyspreables a l'hora de pensar estratègicament, per exemple, en la vessant de la reinserció social de les persones que compleixen condemes en centres penitenciaris, i ens estan informant d'una part important de la realitat

actual que queda lluny de ser neutra. La població reclusa en els centres penitenciaris de Catalunya el 2010 era de 10.052 homes i de 759 dones.

Població serveis penitenciaris

	Nre. Persones	Δ%
Població reclusa ⁽¹⁾	10.811	-0,28
Penats	8.779	-0,46
Preventius	2.032	0,54
Homes	10.052	-0,24
Dones	759	-0,78
Estrangers	4.910	0,29
Comunitaris ⁽²⁾	720	1,84
Cap de setmana	0	--
Alliberats condicionals ⁽³⁾	821	-2,15
Art. 182 Int. Extrapenitenciari ⁽⁴⁾	41	2,50
Localització permanent ⁽⁵⁾	183	29,79

(1) La població reclusa inclou els interns en trànsit.

(2) Estan inclosos en el total d'estrangers.

(3) El nombre d'alliberats condicionals correspon al mes de març i l'increment és respecte al mes anterior.

(4) Els internaments extrapenitenciaris, a partir del dia 21-07-03, estan inclosos en la població reclusa.

(5) Les localitzacions permanents corresponen als interns en aquesta situació durant el mes anterior.

La variable sexe esdevé valuosa per ampliar el nostre coneixement sobre el comportament delictiu d'homes i de dones i també per contrarestar les ofensives del patriarcat en els judicis de valor estereotipats i esbiaixats d'algunes tesis sobre la delinqüència "femenina" que amb tot encara és de la Criminologia la gran desconeguda (Granda, E, 2009).

En la victimització

La diferència per raó de sexe també es troba en els registres sobre víctimes de delictes. El 2008 trobem 5 homes per cada 3 dones víctimes de delictes contra la propietat, 1 home per cada 4 dones en els delictes contra les persones, i 2 homes per cada 19 dones víctimes de delictes contra la llibertat sexual (elaboració pròpia a partir de dades policials).

Catalunya	Víctimes de fets contra les persones	2007		2008		2009		Variació de taxes 08-09
		Homes	Taxa	Homes	Taxa	Homes	Taxa	Homes
		Delictes contra les persones	10.429	1,45	12.152	1,65	11.856	1,59
	Temptatives d'homicidi i les seves formes	258	3,58	243	3,30	222	2,97	-0,33
	Homicidis consumats	48	0,67	48	0,65	57	0,76	0,11
	Amenaces	2.047	0,28	2.567	0,35	2.395	0,32	-0,03
	De les lesions	3.933	0,55	4.504	0,61	4.594	0,61	0,00
	Delictes contra les persones en l'àmbit familiar	2.283	0,32	2.799	0,38	2.610	0,35	-0,03
	Delictes contra la llibertat sexual	313	0,04	342	0,05	318	0,04	0,00
	Altres delictes contra les persones	1.547	0,21	1.649	0,22	1.660	0,22	0,00
	Faltes contra les persones	21.831	3,03	25.038	3,40	24.889	3,33	-0,07
	Falta d'amenaçes	7.313	1,01	8.214	1,12	7.873	1,05	-0,06
	Falta de coaccions	571	0,08	730	0,10	686	0,09	-0,01
	Falta d'injúries	1.294	0,18	1.680	0,23	1.755	0,23	0,01
	Falta de lesions	11.321	1,57	12.696	1,72	12.449	1,67	-0,06
	Falta d'incompliment d'obligacions familiars	743	0,10	1.042	0,14	1.366	0,18	0,04
	Altres faltes contra les persones	589	0,08	676	0,09	760	0,10	0,01

Catalunya	Víctimes de fets contra les persones	2007		2008		2009		Variació de taxes 08-09
		Dones	Taxa	Dones	Taxa	Dones	Taxa	Dones
		Delictes contra les persones	20.859	2,89	22.777	3,09	20.465	2,74
	Temptatives d'homicidi i les seves formes	107	1,48	106	1,44	105	1,40	-0,03
	Homicidis consumats	27	0,37	21	0,29	27	0,36	0,08
	Amenaces	2.382	0,33	2.888	0,39	2.794	0,37	-0,02
	De les lesions	1.607	0,22	1.535	0,21	1.177	0,16	-0,05
	Delictes contra les persones en l'àmbit familiar	12.248	1,70	13.462	1,83	11.908	1,59	-0,24
	Delictes contra la llibertat sexual	2.082	0,29	2.077	0,28	1.896	0,25	-0,03
	Altres delictes contra les persones	2.406	0,33	2.688	0,37	2.558	0,34	-0,02
	Faltes contra les persones	15.852	2,20	17.291	2,35	17.987	2,41	0,06
	Falta d'amenaçes	5.483	0,76	5.656	0,77	5.660	0,76	-0,01
	Falta de coaccions	580	0,08	669	0,09	579	0,08	-0,01
	Falta d'injúries	1.800	0,25	2.057	0,28	2.317	0,31	0,03
	Falta de lesions	6.498	0,90	7.039	0,96	7.434	0,99	0,04
	Falta d'incompliment d'obligacions familiars	599	0,08	761	0,10	924	0,12	0,02
	Altres faltes contra les persones	912	0,13	1.109	0,15	1.073	0,14	-0,01

Les víctimes d'homicidis consumats majoritàriament són homes, gairebé el doble que la de dones, 0,76 i de 0,36 per 100.000 habitants, respectivament.

En canvi les dones, com hem dit, són més victimitzades en l'àmbit familiar (1,59), i els homes 0,35. Aquest és un indicador imprescindible per desdoblar i subjectivar la violència masclista que s'exerceix per part d'homes i nois en un nombre gens menyspreable en l'àmbit de les relacions familiars i/o de parentiu.

Les víctimes de fets penals contra el patrimoni són majoritàriament homes (14,41), mentre que les dones són un 9,13. Si a més tenim en compte la tipologia penal que motiva els fets, aleshores encara hi ha més víctimes homes: delictes referents a vehicles potser els homes denuncien

Catalunya	Víctimes de fets contra les persones en l'àmbit familiar	2007		2008		2009		Variació de taxes 08-09
		Dones	Taxa	Dones	Taxa	Dones	Taxa	Dones
		Delictes contra les persones àmbit famil.	12.248	1,70	13.462	1,83	11.908	1,59
Maltractaments en l'àmbit de la llar	8.135	1,13	8.844	1,20	7.607	1,02	-0,18	
Violència fis./psiq. habitual àmbit familiar	4.113	0,57	4.618	0,63	4.301	0,58	-0,05	
Faltes contra les persones àmbit familiar	599	0,08	761	0,10	924	0,12	0,02	
Faltes d'incompliment d'obligacions fam.	599	0,08	761	0,10	924	0,12	0,02	

Catalunya	Víctimes de fets contra les persones en l'àmbit familiar	2007		2008		2009		Variació de taxes 08-09
		Homes	Taxa	Homes	Taxa	Homes	Taxa	Homes
		Delictes contra les persones àmbit famil.	2.283	0,32	2.799	0,38	2.610	0,35
Maltractaments en l'àmbit de la llar	1.658	0,23	1.970	0,27	1.801	0,24	-0,03	
Violència fis./psiq. habitual àmbit familiar	625	0,09	829	0,11	809	0,11	0,00	
Faltes contra les persones àmbit familiar	743	0,10	1.042	0,14	1.366	0,18	0,04	
Faltes d'incompliment d'obligacions fam.	743	0,10	1.042	0,14	1.366	0,18	0,04	

més perquè hi ha un 4,87 per als homes i un 1,97 per a les dones. En canvi, la situació s'equipara entre homes i dones quan es produeix un delicte de robatori amb violència i/o intimidació o un delicte de furt, amb una petita sobrerrepresentació de la victimització de dones.

Catalunya	Víctimes de fets contra la llibertat sexual	2007		2008		2009		Variació de taxes 08-09
		Dones	Taxa	Dones	Taxa	Dones	Taxa	Dones
	Delictes contra la llibertat sexual	2.082	0,29	2.077	0,28	1.896	0,25	-0,03
	Agressions sexuals	601	8,34	575	7,81	463	6,19	-1,61
	Abusos sexuals	550	7,63	572	7,77	555	7,42	-0,34
	Agressions i abusos sexuals amb penetració	451	6,25	465	6,31	463	6,19	-0,12
	Pornografia de menors	49	0,68	46	0,62	37	0,49	-0,13
	Altres delictes contra la llibertat sexual	431	5,98	419	5,69	378	5,06	-0,63

Catalunya	Víctimes de fets contra la llibertat sexual	2007		2008		2009		Variació de taxes 08-09
		Homes	Taxa	Homes	Taxa	Homes	Taxa	Homes
	Delictes contra la llibertat sexual	313	0,04	342	0,05	318	0,04	0,00
	Agressions sexuals	53	0,74	69	0,94	72	0,96	0,03
	Abusos sexuals	97	1,35	112	1,52	111	1,48	-0,04
	Agressions i abusos sexuals amb penetració	55	0,76	38	0,52	43	0,58	0,06
	Pornografia de menors	36	0,50	38	0,52	37	0,49	-0,02
	Altres delictes contra la llibertat sexual	72	1,00	85	1,15	55	0,74	-0,42

Les víctimes de fets penals contra la llibertat sexual són gairebé totes dones. En totes les tipologies penals la taxa per 100.000 habitants és superior als 6 punts i en canvi la taxa pels homes no supera l'1 per 100.000 habitants. Tanmateix, els fets referents als abusos sexuals tenen una taxa per les dones de 7,42 per 100.000 habitants i pels homes d'1,48.

Aquesta tipologia de delictes (agressions sexuals amb i sense penetració, abusos sexuals, pornografia de menors i altres delictes contra la llibertat sexual) gairebé en tots els casos situa les dones sempre com a víctimes i els homes sempre com a autors. Si afegim que

les denúncies no suposen més del 20% del que realment succeeix, podem concloure que l'afectació de la violència sexual en les dones és molt gran i les situa majoritàriament en un nivell d'inseguretat important.

Les dones tenim més por? La percepció de la violència masclista a l'espai públic a Catalunya⁷.

L'Enquesta de Violència Masclista de Catalunya (EVMC) presentada el desembre de 2010 i promoguda pel Programa de Seguretat contra la Violència Masclista del Departament d'Interior Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya (2007-2010), conjuntament amb el Institut Català de les Dones i la regidoria de la Dona de l'Ajuntament de Barcelona, esdevé la primera enquesta de victimització específica per a l'àmbit de la violència masclista amb la finalitat de mesurar l'extensió de la violència masclista entre les dones de Catalunya de 18 a 70 anys.

A partir d'una mostra de 14.122 dones i de 1.500 homes entrevistats, l'EVMC⁸ dóna llum sobre les dimensions actuals al nostre país de l'afectació de la violència masclista, l'impacte, la prevalença, el nivell de victimització experimentada, l'índex de fets denunciats, el tipus de fets, el nivell d'afectació que aquest fets tenen en les dones, els valors i les percepcions que tenim com a societat d'aquest fenomen. El tipus d'agressors i les conseqüències que té per la vida de les dones haver estat sotmeses a la violència masclista en la seves relacions de parella, en les seves relacions familiars, en l'àmbit laboral, en l'espai públic.

Una de les dades més rellevants que ens aporta l'EVMC ha estat la de confirmar les sospites que els diferents actors i agents implicats

⁷ Els documents consultats han estat l'Enquesta de Seguretat de Catalunya, l'Informe de Seguretat, l'Enquesta de Violència masclista de Catalunya (2010) i l'Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya, curs 2005-2006. (<http://www20.gencat.cat/docs/interior>)

⁸ Fitxa tècnica de l'EVMC (<http://www20.gencat.cat/docs/interior>)

tenien sobre les dimensions de la violència masclista: el 26,6% de les dones residents a Catalunya, entre 18 i 70 anys, 1 de cada 4 dones, ha patit una agressió masclista d'especial gravetat al llarg de la seva vida.

Les agressions masclistes d'especial gravetat que han estat registrades són les violacions, els intents de violació, els tocaments sexuals amb violència física o amenaces, les agressions físiques i les amenaces greus (amenaces de mort o amb objectes perillosos) i altres agressions d'especial gravetat, particularment l'assetjament psicològic sever.

L'EVMC desvetlla que més d'un 80% de les dones que han patit fets que consideren delictius, la majoria a mans d'un home del seu entorn, no ho denuncien.

La denúncia formal de les agressions masclistes no arriba al 18% dels episodis considerats delictius per les mateixes víctimes, una xifra que contrasta amb el total de fets enregistrats.

En total, el 23,2% de les dones residents a Catalunya, de 18 a 70 anys, van patir algun episodi de violència masclista al llarg de l'any 2009 i la majoria d'aquests episodis han estat considerats lleus per les dones afectades. Però no tots: el 9,3% de les dones residents de 18 a 70 anys informa d'agressions de fort impacte subjectiu, és a dir, d'un impacte psicològic valorat entre 7 i 10 punts, en una escala de 0 a 10.

La gran majoria d'aquestes agressions de fort impacte han estat considerades delictives per les dones víctimes, concretament el 6,8% de les dones entrevistades consideren que han estat víctimes d'un delicte. Però de tots aquests episodis considerats delictius, només s'ha presentat denúncia en el 17,7% dels casos. És a dir, més del 80% de les dones que han patit fets que consideren delictius, no ho han denunciat.

“Tot i que hi ha hagut crítiques sobre la manera en què cal interpretar la por de la delinqüència, el concepte mateix i el que se suposa que ha de representar (l'ansietat de les dones davant la delinqüència i el desordre públic) es tracta com a problema social per ell mateix. El fet de conceptualitzar el grau d'amenaça i intimidació que hi ha fora de la

definició legal de conducta delictiva (tal com vaig fer durant la dècada de 1990) era una manera d'explicar per què les dones tenien un nivell de por tant alt. Si incloem la conducta intimidadora (però que pot no causar lesions físiques), es posa en dubte la naturalesa criminològica de les enquestes sobre la delinqüència (que sí que té en compte els danys) i posa les experiències danyoses de les dones en una teranyina de suposada igualtat social.

Les enquestes sobre la delinqüència es van convertir en una eina molt popular per resituar el concepte de la por de la delinqüència en el discurs polític de la ciutadania de les dones. El dret a la seguretat en l'espai públic, caminar pel carrer tranquil·la i sense amenaces, es va convertir en un dels punts principals de les campanyes de les dones contra la violència de gènere. Les enquestes sobre la delinqüència de gènere van mostrar uns nivells alts de violència física i sexual contra les dones. Aquestes mateixes enquestes demostraven que la majoria de les dones informaven que havien patit amenaces i intimidacions i que haver patit aquestes amenaces els feia canviar la conducta per evitar possibles trobades amb el perill del desconegut. La inclusió de preguntes sobre assetjament sexual (i també sobre assetjament racista o contra persones no heterosexuales, per exemple) va ampliar la manera en què les enquestes sobre la delinqüència mostraven els efectes de la desigualtat sobre la seguretat personal.

De tota manera, la intimidació i les amenaces també deixen entreveure que les dones identifiquen determinats contextos (normalment públics, i no privats) com a insegurs. La recerca indica que les dones fan una vida més limitada i cautelosa en l'ús de l'espai públic, tot i la clara evidència que és en l'àmbit domèstic on es produeixen més danys col·lectius contra les dones." (Stanko, 2009: 50)

Vivència i percepció

El 12,2% de les dones de Catalunya de 18 a 70 anys han patit algun tipus d'agressió sexista al carrer l'any 2009. Com agressió sexista l'EVMC contempla diferents tipus d'agressió, des de comentaris molestos, acostaments indeguts, fins a exhibicionisme.

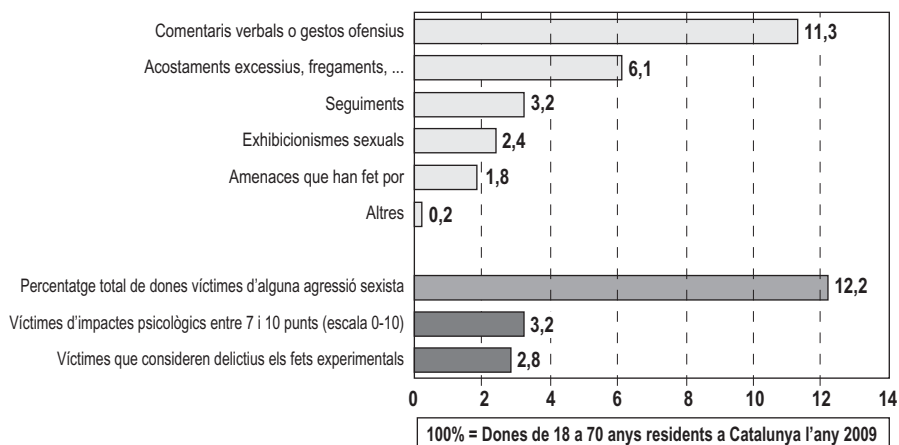
Enquesta de violència masclista a Catalunya. Edició 2010

Les agressions masclistes als espais públics al llarg de 2009

Agressions contra les dones de 18 a 70 anys residents a Catalunya l'any 2009

Formulació de la pregunta:

Quantes vegades va patir cadascun dels següents fets de tipus sexista?

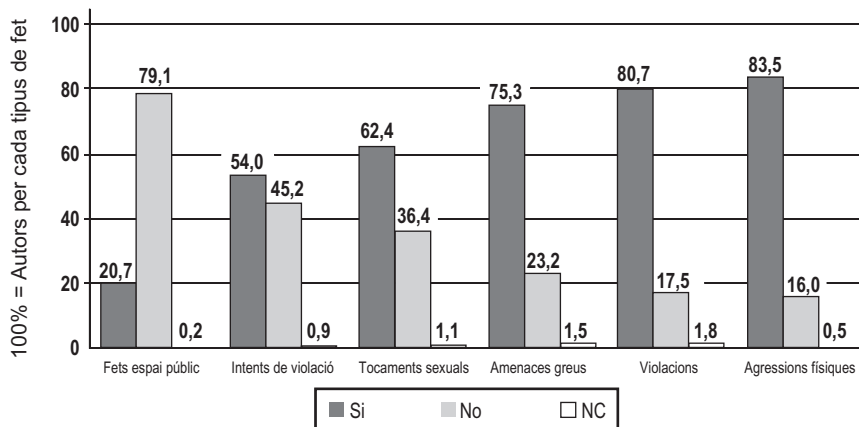

D'aquestes dones el 3,2% assenyala que els fets li van produir un impacte psicològic intens i gairebé la majoria d'aquestes dones van considerar que aquella agressió constituïa un fet delictiu.

L'enquesta confirma la necessitat de trencar mites respecte als autors de les agressions físiques i sexuals contra les dones: la majoria dels agressors són persones conegudes per la víctima i sovint són persones properes. Els agressors coneguts arriben al 83,5% en els supòsits d'agressions físiques, al 80,7% en casos de violació, al 75,3% en supòsits d'amenaces greus, al 62,4% en els casos de tocaments amb violència i intimidació i al 54% en els intents de violació. Prop del 30% de les violacions són comeses pels ex-marits o ex-parelles, i el 32,5% dels intents de violació per coneguts, que no són familiars, parelles ni ex-parelles.

Enquesta de violència masclista a Catalunya. Edició 2010

Coneixia l'home o homes que ho van fer?

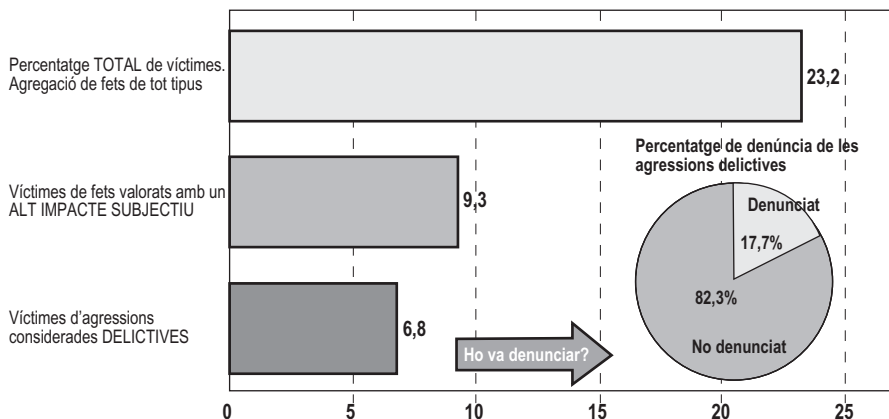
Tot i que en les agressions masclistes en els llocs de freqüentació pública (carrers, transports, discoteques...), els agressors són majoritàriament desconeguts en un 79,1%, no podem menystenir que el 20,7% dels autors de fets en l'espai públic sí que ho són de coneguts. Probablement és un signe de la transgressió continua dels espais públics i privats com escenaris de la inseguretat de les dones que genera la violència masclista d'especial gravetat.

La inseguretat genera denuncia?

A Catalunya es constata que el nivell de denuncia és poc proporcional als fets viscuts i per tant un indicador poc adequat per relacionar-lo amb el nivell de (in)seguretat de les dones.

En l'espai públic els fets d'alt impacte subjectiu (els valorats de 7 a 10) les agressions greus a la via pública suposen només un 11,6 % de les denúncies.

Les víctimes d'agressions masclistes l'any 2009 i el nivell de denúncia

Enquesta de violència masclista a Catalunya. Edició 2010

Nivell de denúncia dels fets considerats delictius.

Comparació entre la victimització convencional (ESPC) i la violència masclista (EVMC)

Enquesta de seguretat pública de Catalunya

Nivells de denúncia en casos d'especial afectació

100% = Fets d'alt impacte subjectiu

Fets d'impacte subjectiu valorat entre 7 i 10 punts
(escala de 0 a 10)

Enquesta de violència masclista a Catalunya

Nivells de denúncia en casos d'especial afectació

100% = Fets d'alt impacte subjectiu

Impacte psicològic valorat entre 7 i 10 punts
(escala de 0 a 10)

Fets de proximitat contra la seguretat personal	Molèsties associades	Impacte psicològic
Atracaments contra persones	100,0	80,0
Estrebades	98,5	81,8
Robatori de bossa o cartera	93,7	59,8
Robatori telèfon mòbil	96,6	60,0
Agressió física	94,3	100,0
Amenaces, intimidacions	90,0	82,9

Agressions greus VIA PÚBLICA	11,6
Assetjament sexual reconegut FEINA*	5,3
Maltractaments reconeguts EX-PARELLA	39,5
Maltractaments reconeguts PARELLA	11,4
Amenaces greus	37,3
Agressions físiques de caràcter masclista	33,8
Tocaments sexuals	12,8
Intent de violació	17,0
Violació	26,3
Altres grans violències	14,7

*La pregunta és: *Considera que aquests fets són il·legals?*

Es tracta de fets que podríem catalogar de manera similar al nivell de denunciabilitat en altres àmbits com els recollits a l'Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya com poden ser els fets relacionats amb agressions físiques al carrer, amenaces o intimidacions no sexistes, i en canvi no generen denúncies en la mateixa proporció.

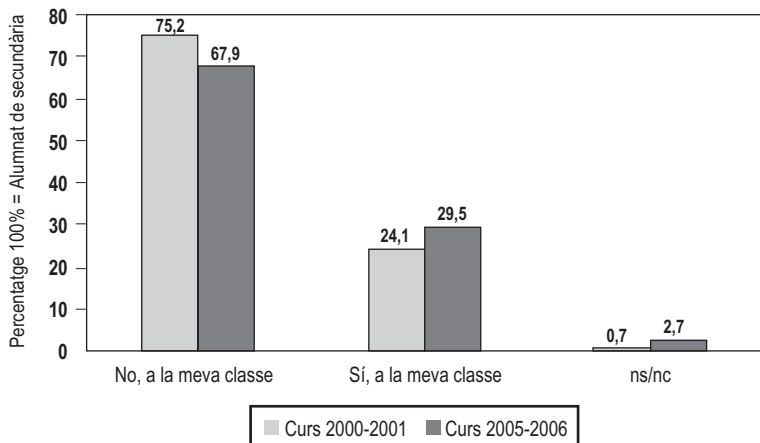
La por i la percepció tenen edat?

Les persones joves de 16 a 18 anys pateixen més agressions i estan més victimitzades que la resta de la població i així ho mostren eines com Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya, curs 2005-2006 (ECESC)⁹. És un sector de la població que corre el risc de patir entre tres i quatre vegades més agressions contra la seva seguretat personal que les persones de més de 30 anys.

La victimització, la inseguretat i la por enregistrada en l'ECESC evidencia que els centres educatius i els espais interrelacionats esdevenen també espais públics en els quals les noies i els nois viuen una etapa llarga de la seva vida i com aquest pas per l'escola o l'institut –o el que l'envolta (camí d'escola a casa, espais de relació entre joves com les discoteques, espais virtuals de les eines de comunicació com el telèfon mòbil o les xarxes socials)– també és escenari d'un grau de victimització important. És un espai on nois i noies senten por i inseguretat, i que de nou té un important impacte de gènere.

⁹ Enquesta de convivència escolar i seguretat a Catalunya, curs 2005-2006 (ECESC), mostra de 10.414 alumnes de 8 a 18 anys, distribuïts segons nivell educatiu, 4.951 d'educació primària i 5.463 d'educació secundària.

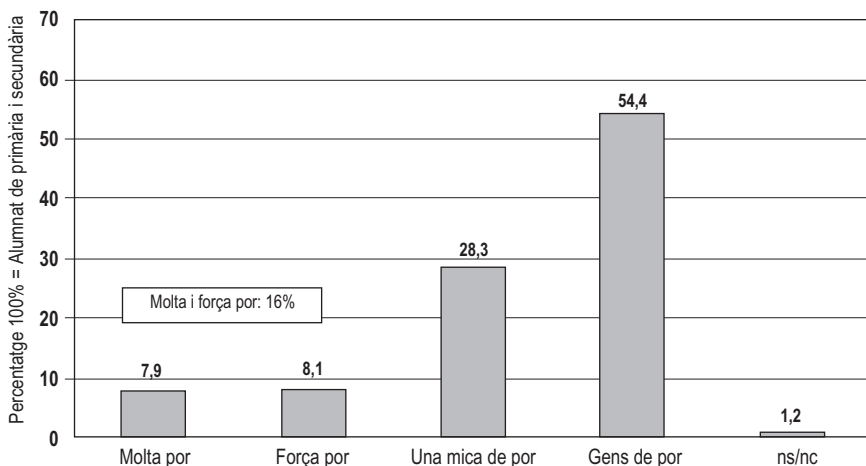
Percepció sobre l'existència de maltractaments a la pròpia classe
ECESC, comparació entre el curs 2000-2001 i el curs 2005-2006. Educació secundària

Un de cada tres alumnes, nois i noies, coneix a la seva classe algun noi o alguna noia maltractada, és a dir que el 29,5% de tot l'alumnat de secundària coneix algú que molesta o sotmet algú.

Sentiments de por a l'escola

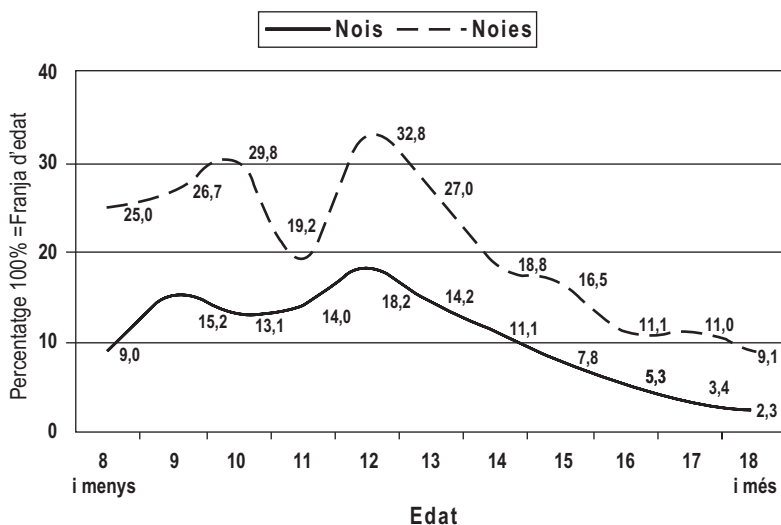
ECESC, curs 2005-2006, 1r trimestre. Educació primària i secundària (Dades globals)

Ser coneixedor o coneixedora que existeixen maltractaments a les aules fa que es generi un grau de por gens menystenible.

En general un 16% de tot l'alumnat de secundària sent força o molta por de patir maltractaments al centre educatiu.

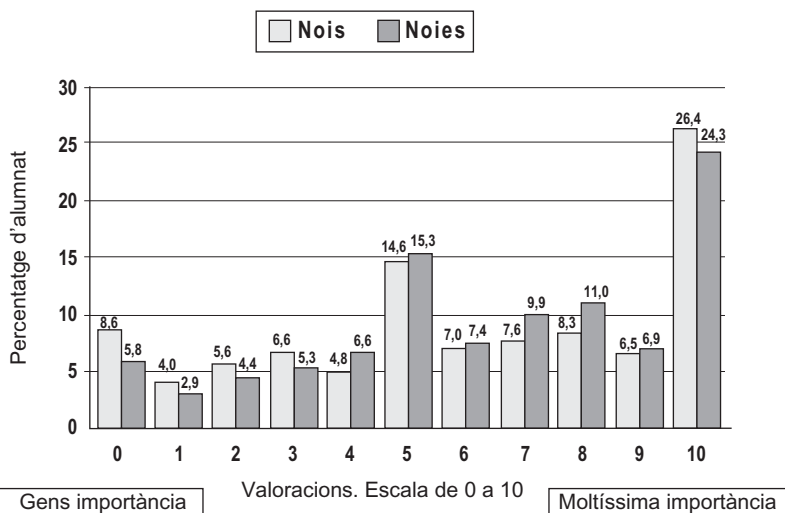
Alumnat que sent força i molta por a l'escola per gènere i edat
ECESC, curs 2005-2006, 1r trimestre. Educació primària i secundària

Tot i que els sentiments de por varien a mida que tenen més edat (com més grans més disminueix), aplicant la perspectiva de gènere apreciem una diferència considerable entre nois i noies. En el moment de passar de primària a secundària és potser quan senten més por, tant nois com noies (una mica més les noies). Però així com els nois van creixent i van sentint-se més segurs (van fent-se seu l'espai i les relacions socials), les noies expressen el manteniment de la por: un 9% de les noies diuen tenir sentiments de por més enllà dels 17 anys, en canvi només un 2,3% dels nois tenen aquest sentiment. Tot fa pensar que els estereotips de gènere incideixen en el sentiment de por o la percepció del perill.

Valoració per gènere de les accions negatives intencionades patides

Distribució per sexes de la importància de les accions negatives en una escala de 0 a 10 ECESC, curs 2005-2006, 1r trimestre. Educació primària i secundària (Dades globals)

NOIS	
Valoració mitjana:	6,1 punts
Valoració més freqüent:	10 punts
nc/ns: 101 (1,9% del total: 7,9% dels vàlids)	

NOIES	
Valoració mitjana:	6,4 punts
Valoració més freqüent:	10 punts
nc/ns: 114 (2,2% del total: 9,5% dels vàlids)	

El nivell **d'afectació subjectiva de la victimització** en aquestes edats també té impacte de gènere. L'ECESC recull que els nois i les noies valoren la importància de les accions negatives que han viscut de manera sensiblement diferent: 6,1 pels nois i 6,4 per les noies en una escala del 0 (gens d'importància) al 10 (moltíssima importància).

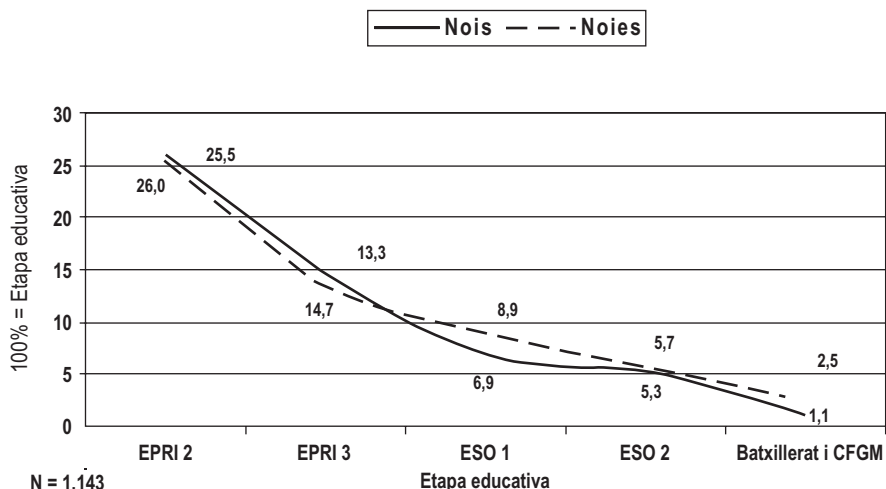
La victimització d'accions negatives

Com en la població adulta, la victimització és superior en nois que en noies quan parlem d'accions negatives en general (burles, insults, deixar de banda, robatoris, malmetre les coses, cops, empentes, puntades de

peu, amenaces, obligació de fer coses que no es volen fer) amb excepció de l'exclusió grupal.

Accions negatives intencionades patides per gènere i etapa educativa

Distribució de les accions negatives fetes per molestar valorades de 7 a 10 punts sobre 10 ECESC, curs 2005-2006, 1r trimestre.

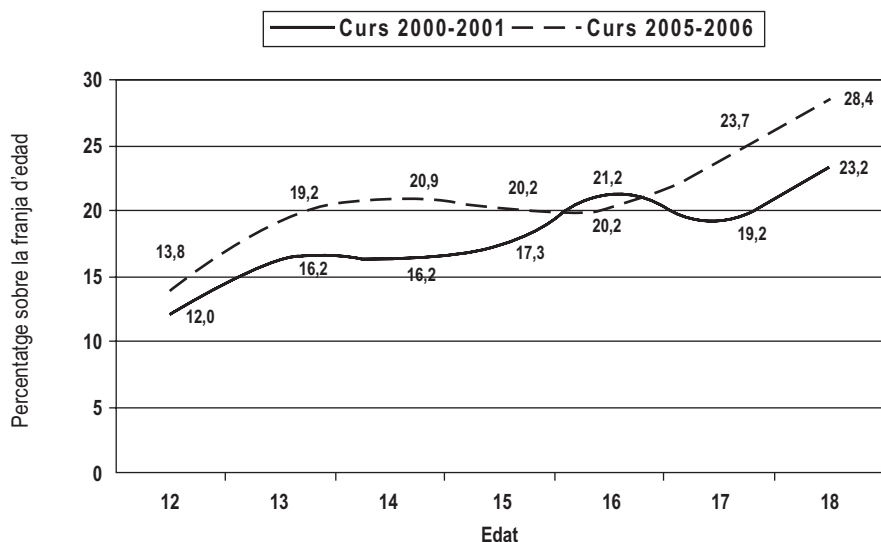

Amb tot, nois i noies valoren la importància de les accions viscudes de manera diferent: 6,1 els nois per 6,4 per a les noies (punts sobre 10). Segons l'ECESC, els nois pateixen més accions negatives però sembla que els afectin menys.

Agressions sexuals. Percepció i experimentació

L'ECESC també aboca un seguit de dades que ens obliguen a la reflexió. Una majoria de l'alumnat entrevistat, un 60%, opina que la gent de la seva edat pateix agressions sexuals. I d'aquests un 20,4% opinen que aquestes es donen amb molta freqüència, força o moltes vegades. D'aquest 20, 4%, una de quatre noies ho pensa.

Percepció de l'existència de força o moltes agressions sexuals entre l'alumnat ECESC, comparació entre el curs 2005-2006 i el curs 2000-2001. Educació secundària

Quant a l'experimentació dels fets de violència sexual trobem que el 5% de l'alumnat ha estat víctima d'algun fet considerat greu (valorat del 7 al 10). Prop del 10% de l'alumnat ha estat víctima de comentaris molestos o insultants de caràcter sexual i prop del 8% ha estat assetjat o seguit; el 4,2% ha estat tocat contra la seva voluntat amb una mica de força i l'1% informa que ha estat objecte de tocaments amb violència o intimidació. El 0,8% assenyala que ha estat forçat a una relació sexual que no desitjava (considerable il·lícit penal greu) L'ECESC enregistra més de 3.000 agressions sexuals molt greus al llarg d'un any.

L'evolució de la victimització segons l'edat segueix pautes de gènere diferents. En el cas de les noies el conjunt d'agressions sexuals s'incrementa notablement dels 12 als 14 anys i segueixen evolucionant a l'alça fins els 16 anys. En canvi, els nois tenen prevalències més baixes a la baixa amb excepció del grup d'edat dels 15.

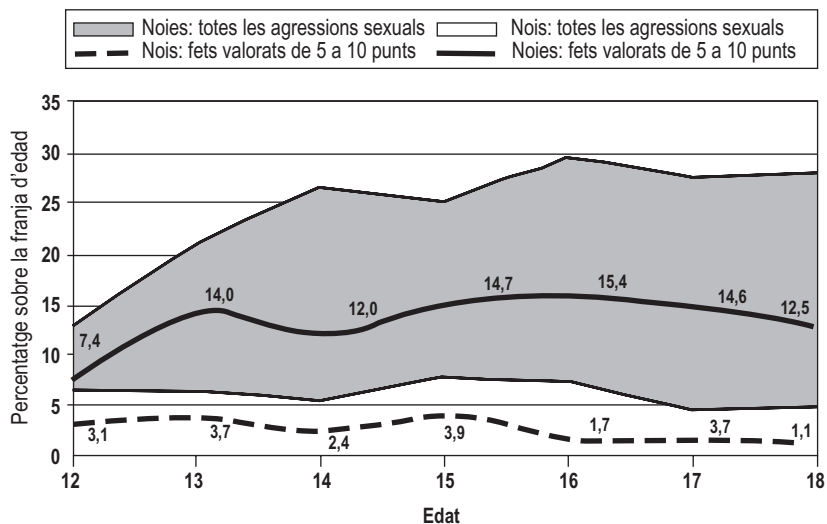
Distribució de les agressions sexuals per tipus de victimització i gènere
ECESC curs 2005-2006. Educació secundària

Tipus d'agressió sexual	Índex de victimització	Distribució per sexe		
		Nois	Noies	Total
	% alumnat	% horitzontal: tipus de fet		
Fer comentaris molestos o insultants de tipus sexual?	9,8%	17,8	82,2	100,0
Assejar-te, acostar-se't o seguir-te de manera molesta?	7,8%	15,1	84,9	100,0
Tocar-te contra la teva voluntat amb una mica de força?	4,2%	17,1	82,9	100,0
Tocar-te amb violència o amenaces?	1,0%	45,5	54,5	100,0
Violar-te, forçar-te a una relació sexual que no desitjaves?	0,8%	43,4	56,6	100,0

El nombre total de víctimes és superior entre les noies, però en l'àmbit de les agressions sexuals més greus el grup de nois és considerable arribant a valors similars.

Alumnat que ha estat objecte d'agressions sexuals, per edat i gènere

Evolució de les agressions sexuals considerades per la víctima d'una importància entre 5 i 10 punts ECESC, curs 2005-2006, 1r trimestre. Educació secundària

En el cas de les noies, dels 12 als 14 anys és el període que recull la majoria de les agressions sexuals, tot i que les agressions sexuals valorades com a més importants (del 5 al 10) s'estabilitzen als voltants dels 13 anys. A partir dels 16 anys s'enregistra una disminució del conjunt de les agressions i també de les experiències considerades greus.

Autors

Els autors de les agressions sexuals que de manera directa o indirecta estan relacionats amb el centre educatiu són el 23% de tots els agressors. La resta no tenen relació amb l'escola i la majoria són desconeguts per la víctima.

Relació dels autors d'agressions sexuals amb l'escola de la víctima ECESC, comparació entre el curs 2000-2001 i el curs 2005-2006. Educació secundària

Relació amb l'escola	Curs 2000-01	Curs 2005-06
Era una persona de la meva escola	19,6	17,8
Era un grup en que tots o alguns eren de la meva escola	3,3	3,0
No era de la meva escola, però era d'una escola amb la qual ens relacionem	2,0	2,2
No tenia cap relació amb la meva escola, però jo el(s) coneixia	14,6	12,9
No sé en absolut qui ho va fer, no el(s) coneixia de res	47,7	47,3
Nc	12,8	16,8
Total%	100,0	100,0
Total n total victimitzats (de la mostra)	1.271 (de 7.416)	1.113 (de 6.329)

En un 17% es tracta de persones del mateix centre i en un 12,9 % no hi té cap relació. Sorpren, però, el 16,8% de les no respostes perquè poden indicar un grau considerable d'ocultació per por.

On tenen lloc les agressions?

El 90% de l'alumnat estima que hi ha agressions físiques (totes les sexuals i les no) a joves de la seva edat en discoteques, i que són molt

freqüents ho pensa el 55% de la població enquestada. Un 85% assenyala que el segon espai on es donen aquest tipus d'agressions greus és el propi centre educatiu.

Lloc on s'ha experimentat la pitjor agressió sexual

La pitjor agressió sexual: on va passar?

EEESC, curs 2005-2006, 1r trimestre. Educació secundària

La pitjor agressió sexual patida	%respecte a la pitjor agressió sexual	
	Curs 2000-2001	Curs 2005-2006
A l'escola	18,0	15,5
Prop de l'escola o en un lloc on es trobem sovint a la sortida	3,2	4,1
En el camí de l'escola cap a casa	5,8	6,9
Llocs sense relació amb el centre d'ensenyament	73,0	73,5
En transports públics		4,0
En una discoteca, en un bar o pels voltants	16,9	14,3
En una instal·lació esportiva o pels voltants	2,5	2,0
Al voltant de casa meva	21,2	11,9
Mitjançant l'ordinador		2,6
Mitjançant el mòbil		0,3
A casa meva	1,6	1,2
En un altre lloc	17,7	17,8
Ns/hc	13,3	19,2

Queda clar que el lloc considerat de risc de patir agressions sexuals torna a ser les discoteques i així ho considera el 49% de la població de 12 a 17 anys. La percepció de les agressions sexuals al centre educatiu i als carrers on es viu és rellevant.

També queda palesa la percepció important d'agressions sexuals mitjançant l'ordinador, xats, missatgeria, correu electrònic¹⁰ (30,2%) i el telèfon mòbil 15,2%. Novament, estem davant d'un element que fa

¹⁰ En el moment de realització de l'EESCC encara no hi havia una implantació de les xarxes socials. Segurament una recerca actualitzada donaria protagonisme als fets mitjançant aquestes eines de comunicació i de relació.

Percepció dels llocs on es produeixen les agressions sexuals

Pregunta: En general, creus que la gent de la teva edat pateix agressions sexuals als llocs següents?
ECESC, curs 2005-2006. Educació secundària

Frecuència	Mai o gairebé mai	Poques vegades	Força o moltes vegades	ns/nc	TOTAL
A les discoteques	15,9	32,3	48,8	3,0	100,0
Mitjançant l'ordinador (xats, ... etc)	39,5	28,2	30,2	2,1	100,0
Mitjançant el telèfon mòbil	51,5	30,0	15,2	3,3	100,0
Al'escola	58,7	30,1	9,1	2,1	100,0
Als transports públics	59,8	30,7	7,7	1,8	100,0
Entre companys i coneguts	65,9	24,6	7,1	2,4	100,0
Als carrers del lloc on vius	76,5	17,5	4,2	1,7	100,0

qüestionar la dicotomia entre espai públic i privat pel que fa a la seguretat davant la violència.

Generalment, les agressions sexuals tendeixen a passar fora del centre educatiu però no sempre: un 15,5% de les pitjors agressions sexuals patides es donen en el mateix centre.

El risc al voltant dels centres també s'ha de tenir en consideració ja que un 4,1% de les agressions han tingut lloc *a prop de l'escola o en un lloc on ens trobem sovint a la sortida (plaça, parc, etc)*, i el 6.9% en el camí de casa a l'escola. Com veiem es repeteixen les lògiques en l'espai públic.

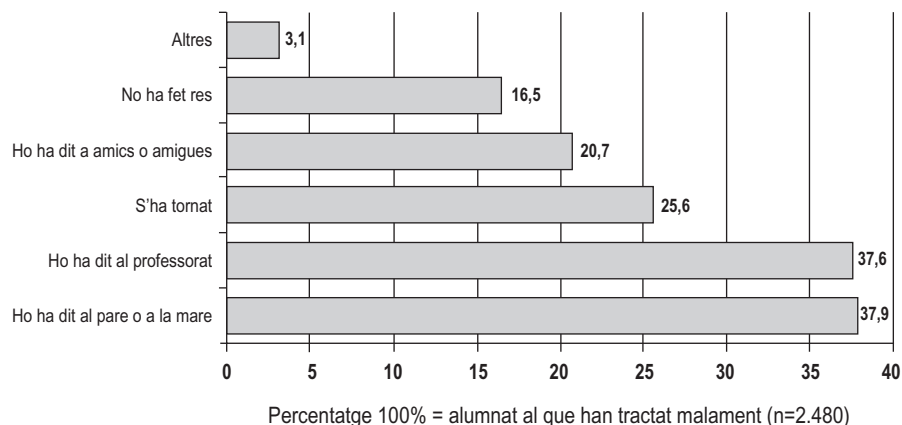
Patir en silenci: l'ocultació de la violència masclista en el grup d'edat de 12 a 17 anys

En general davant dels maltractaments de tot tipus apreciem que la majoria de l'alumnat reacciona dient el que ha passat als amics o amigues en un 20,7%, al professorat en un 37,6%, o a casa en un 37,9%. Però novament sobten els valors del 16,5% dels que no han fet res, o els que s'hi han tornat que són el 25,6%.

Reaccions de l'alumnat quan ha estat tractat malament pels iguals

Formulació de la pregunta: *I tu, què has fet quan altres alumnes t'han tractat malament?*

ECESC, curs 2005-2006, 1r trimestre. Educació primària i secundària

Apunts per a unes conclusions

Existeix una preocupació creixent de les nostres societats per la seguretat ciutadana davant dels riscos de vandalisme i criminalitat. Ara cal introduir l'impacte de gènere en aquesta preocupació i incloure les violències masclistes patides o sentides per les dones com a elements d'anàlisi de la seguretat, tant pel que fa als espais públics com al privat.

Les Polítiques públiques tanmateix han posat històricament l'èmfasi en els aspectes delinqüencials orientats bàsicament a la protecció de béns i a la prevenció d'homicidis obviant els índex de victimització en general, el sentiment d'inseguretat en clau de gènere, i la victimització de gènere, el biaix de gènere i sexe en la violència sexual o els delictes contra les persones.

Calen fer avenços en els sistemes d'informació en general i els policials i judicials en particular perquè d'una altra manera sempre és una demanda exposada a l'arbitrarietat del gestor o tècnic el que tinguem informació sobre la seguretat amb perspectiva de gènere.

La perspectiva de gènere obre línies de recerca, de diagnosi i d'interpretació que són bàsiques per tenir més coneixements de la violència masclista, i així operadors públics i ciutadana hi poden tenir més eines per poder abordar-la de manera integral.

L'anàlisi de la realitat, de les fonts, els sistemes d'indicadors, els sistemes d'informació, el disseny i la planificació estratègica, els sistemes d'avaluació i òbviament les actuacions tant de prevenció i de detecció com d'atenció cal sotmetre'ls a una profunda revisió, ja que fins que no incorporin l'impacte i la interpretació de gènere no seran totalment vàlids per copsar la veritable vivència d'homes i de dones de la seguretat.

Les Polítiques públiques de seguretat han d'incorporar indefectiblement la mirada de gènere per poder plantejar actuacions més o menys estratègiques de manera adient i eficaç.

La mirada de gènere en tots els àmbits de la (in)seguretat és una qüestió de drets bàsics. Tot el que comporta la vivència i la sensació de seguretat o inseguretat és diferent si es viu en un cos de dona o d'home, de la mateixa manera que es viu diferent segons l'edat, la procedència, etc.

Cal fer un esforç per integrar tots aquests coneixements en el disseny de les nostres ciutats, en el plantejament dels espais públics, integrant en la lluita contra la violència masclista totes les disciplines que afecten l'espai públic i el privat.

Avui dia existeixen diverses maneres d'aproximar-nos una mica més i millor a la realitat que suposa la percepció i la vivència de la violència masclista per part de les dones de Catalunya: convé treballar d'una altra manera les fonts existents incorporant variables noves (com sexe i edat), i també convé treure'n reflexions i conclusions de gènere.

Les eines construïdes amb perspectiva de gènere cal que evolucionin i cal que incloguin indicadors consensuats per tal que a l'hora de tornar a editar-les es puguin fer comparacions i veure realment si hi ha hagut canvis.

Totes les dades treballades suposen una part del que tenim a l'abast i aquestes dades ens ofereixen una realitat: l'índex de victimització de la violència masclista és similar a la de qualsevol altre país de la UE, però la clau és ser-ne conscients i poder intervenir des d'un Estat com el nostre que avui per avui compta amb eines valuoses per fer front a aquesta violència.

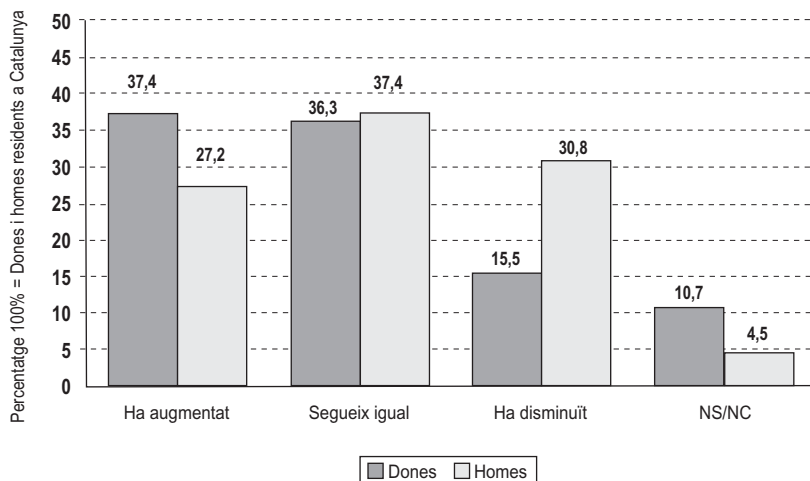
Les dades analitzades aboquen sota el meu punt de vista elements per a la reflexió: hi ha una gran victimització de dones que pateixen violència masclista, la població jove és una població de risc i cal intervenir aviat perquè no es naturalitzi durant més temps aquesta violència que genera tanta inseguretat i es troba tant amagada encara avui.

Percepció de la violència masclista:

L'evolució passada de les agressions masclistes als espais públics

Formulació de la pregunta:

Creu que els comentaris grollers, els acostaments indeguts i altres agressions sexistes que pateixen les dones als espais públics, han augmentat, segueixen igual o han disminuït els darrers anys a Catalunya?

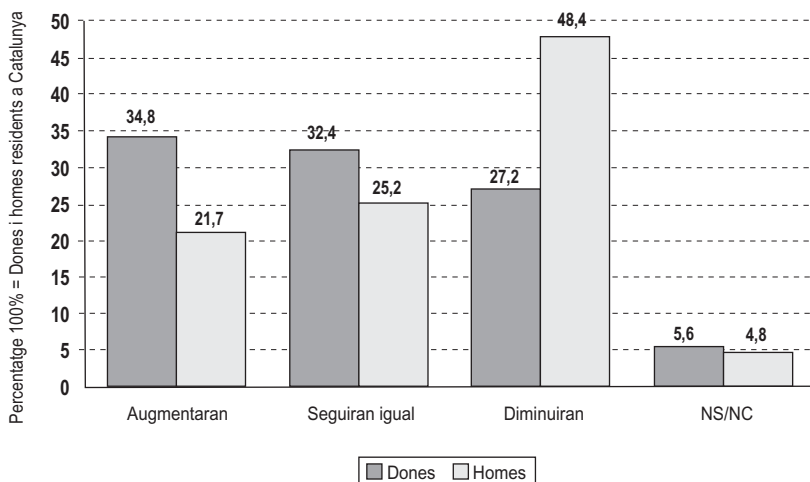

Percepció de la violència masclista:

L'evolució futura de les agressions masclistes als espais públics

Formulació de la pregunta:

Creu que els comentaris grollers, els acostaments indeguts i altres agressions sexistes que pateixen les dones als espais públics, augmentaran, seguiran igual o disminuiran els propers anys a Catalunya?

L'Enquesta de Violència Masclista de Catalunya (2010) treu a la llum que davant la pregunta de si les agressions masclistes minvaran en el futur els homes entrevistats s'han mostrat relativament optimistes, més que les dones entrevistades.

En termes generals, les dones perceben l'evolució de la violència masclista amb escepticisme. Tot i que l'enquesta evidencia un canvi significatiu cap a un major retret social de la violència masclista en tots els àmbits, les dones són molt més crítiques que els homes amb els avenços aconseguits o previsibles. Així, el 30,8% dels homes creuen que les agressions masclistes a la via pública han disminuït, però només el 15,5% de les dones pensen el mateix.

Les dones a Catalunya de totes les edats senten una gran inseguretat respecte la violència masclista en els espais públics i també en els espais privats.

Bibliografia

- BORJA, J.; MUIXI, Z.: *L'espai públic: ciutat i ciutadania*, Barcelona, Diputació de Barcelona, 2001
- CAMARASA i CASALS, Mar: *Propuesta de nuevos indicadores para medir los efectos de la violencia de género*, Barcelona, Surt, DL 2009. 76 p. ISBN: 978-84-613-1807-0
- CAFSU (2002): *La seguridad de las mujeres. De la Dependencia a la Autonomía* Montreal, Canadà, en www.femmesetvilles.org.
- CISCSA-UNIFEM (2006): *Herramientas para la promoción de ciudades seguras desde la perspectiva de género*, Córdoba, Argentina en www.redmujer.org
- Dades setmanals (11.05.2011), Serveis Penitenciaris, Mesures Alternatives i Justícia Juvenil, Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya: http://www.gencat.cat/justicia/estadistiques_serveis_penitenciaris/fitxers/triptic_setmana...
- DD AA: *Violencias contra las mujeres en el mundo: Diversidad de miradas y estrategias para afrontarlas. Elaboración de indicadores básicos*, Barcelona, Entrepueblos, 2008
- DD AA: *10 anys d'Enquesta de seguretat pública de Catalunya: experiències europees: balanç i reptes de futur*, Barcelona, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, Generalitat de Catalunya, 2010
- DAMMERT, Lucía: "Entre el temor difuso y la realidad de la victimización femenina en América Latina", a FALÚ, Ana; SEGOVIA, Olga (ed.): *Ciudades para convivir: sin violencias hacia las mujeres*, Santiago de Chile, Ediciones SUR, 2007, pp. 89-107
- FALÚ, A.: "Violencias y discriminaciones en las ciudades", a FALÚ, A (ed.): *Mujeres en la ciudad. De violencias y derechos*, Red Mujer y Hábitat de América Latina, Santiago de Chile, Ediciones SUR, 2009, pp. 15-37
- GONDRA, Bernat Jesús: "L'Enquesta de seguretat pública de Catalunya (ESPC)", a DD AA: *10 anys d'Enquesta de seguretat pública de Catalunya: experiències europees: balanç i reptes de futur*, Barcelona, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, Generalitat de Catalunya, 2010
- GRANDA, Elsa: "El enigma de la escasa delincuencia femenina", *El País*, 05.10.2009
- Informe de Seguretat de Catalunya, <http://www20.gencat.cat/docs/interior/Home/010/Publicacions>
- KILLIAS, Martin: "Les enquestes sobre delinqüència com a eines per a la creació de polítiques", a DD AA: *10 anys d'Enquesta de seguretat pública de Catalunya: experiències europees: balanç i reptes de futur*, Barcelona, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, Generalitat de Catalunya, 2010
- LAUB, Claudia: "Inseguridad, violencia y género en la ciudad", a FALÚ, A. (ed.): *Mujeres en la ciudad. De violencias y derechos*, Red Mujer y Hábitat de América Latina, Santiago de Chile, Ediciones SUR, 2009, pp. 67-81

- MORENO, Amparo: *El Arquetipo Viril protagonista de la historia*, Barcelona, La Sal, Edicions de les Dones, 1987
- PITCH, Tamar: "Són possibles les polítiques democràtiques per a la seguretat?", a *Gènere, Seguretat i Violència Masclista*, *Revista de Seguretat*, n. 20, maig 2009, Barcelona, Institut de Seguretat Pública de Catalunya, 2009
- RODIGOU, Maite; NAZAR, Mara; MONTSERRAT, Sofia; POMARES, Natalia: *Policia Comunitaria frente a la Violencia hacia las mujeres. La experiencia de Rosario, Argentina, Cuaderno de Trabajo N. 1*, Córdoba, Argentina, CISCOSA-Red Mujer Y Hábitat de América Latina, Centro de Intercambio y Servicios Cono Sur Córdoba, Argentina, 2010, www.redmujer.org.ar
- SAU, Victòria: *Diccionario ideológico feminista*, Volumen I, Barcelona, Icaria editorial, 2000
- SIERRA A. Jorge Diego (coord.): *Re-pensando la Seguridad. Percepciones y representaciones en torno a la Seguridad Humana en Medellín 2009*. Observatorio de Seguridad Humana, Medellín, Universidad de Antioquia, Instituto Popular de Capacitación,
- STANKO, Elizabeth A.: "Es pot reduir la por de la delinqüència que tenen les dones?", a *Gènere, Seguretat i Violència Masclista*, *Revista de Seguretat*, n. 20, maig 2009, Barcelona, Institut de Seguretat Pública de Catalunya, 2009
- SOLER, S.; VILANOVA, A.: "Les dones, l'esport i els espais públics: absències i protagonismes", *Revista APUNTS Educació física i esports*, n. 91, primer trimestre 2008, [http:// www.revista-apunts.com](http://www.revista-apunts.com)
- TORRENTE, Diego: "Indicadors de Risc de Seguretat Ciutadana", a Informe 2009 de l'Observatori del Risc: <http://www.seguretat.org/ides>.